

a nők egyenjoguságát és így tovább.

Igen. Az 1848-as év szülte az első politikai pártokat és irányokat is. Megkezdődik az alkotmányos uralom korszaka, természetesen bécsi mintára; a passzív politika kétesértékű kísérlete után, — nem készültünk még eléggé fel az aktív politikára és ezért kapaszkodtunk a passzivitás ürügyébe, — az aktív politika mellett döntöttünk, hogy felvegyük a versenyt a németekkel és a magyarokkal a parlamenti és a delegációs küzdőtéren olyan korban, amelyben készült az európai összecsapás.

A világháborúban kiküzdöttük politikai önállóságunkat; de a világháború nemcsak háború, hanem világforradalom is volt; szétrombolt három császárságot, megsemmisítette az abszolutizmusnak három utolsó nagy fészket. A világ közeledett a demokráciához. Hogy némely államban reakció következett be és újra trónra került az abszolutizmus ilyen vagy olyan formában, ez nem téveszthet meg bennünket; a régi uralom lassan hátrál meg az új előtt és az új uralom lassan alakul ki: a demokrácia még csecsemőkorát éli.

Ez tehát rövidre fogva a mi cseh és szlovák politikai fejlődésünk. Őn látja, hogy ebben kezdettől fogva döntő szerepet vittek — és néha egyenesen belőle keltek életre olyan erők, amelyek a világtörténelem mozgatóivá váltak. Kis nemzet vagyunk, igen; de földgolyónk is kicsiny és mégis a világegyetem erői irányítják.

FREDA UTLEY: AZ AGYAGLABU JAPAN

(Le Japon aux pieds d'argile, Payot. Paris. 1938.)

Freda Utley asszony számokban s egyéni megfigyelésekben gazdag könyvében, amely hatalmas sikert ért el az angolszász államokban és abban a megtiszteltetésben részesült, hogy megjelenése után azonnal kitalították Japánból, nem erkölcsi vagy politikai alapon támadja Japánt, hanem csupán egy, az egész világ által csodált színpad kulisszatitkait leplezi le. Bemutatja egy mindenestre rendkívüli ország gyengeségét, amely, így látszik, a nyugati technikával való élésnek és visszaélésnek lázában túl gyorsan növekedett. A könyv címe Utley asszony bibliai emlékeiből származik. Valószínű, hogy az analógia ebben az esetben valóban helytálló.

Lényegében, mi is Japán? Katonai nép, amely ezelőtt hatvan éve még alig számlált 30.000.000 lelket s amely már akkor is szűken érezte magát javakkal nem különösebben megáldott szigetsoportján. Különben büszke nép, amely hiszi azt, hogy isteni származású. Inkább szegény, mint gazdag. Mije van? Rizse, selyme: ez volt két fő terméke évszázadokon keresztül. A modern fejlődés ehhez csupán a köszönet adta. Igaz, hogy halászata jelentékeny és hogy kereskedelmi flottája szemlátomást növekedik. Japán Kelet Angliája lenne? El kell ismernünk, hogy Anglia sem valami sok kincset szerez saját földjéből. Neki is csupán szene van. Nagyságát szintén a feldolgozó iparának köszönheti, melyhez azonban a világ viszonylatban való szállítás és a pénzkereskedelem eleinte szinte teljes egyeduralma járult.

Japánra nem mosolyog Anglia sorsa. Utley asszony siet különbségekre reámutatni. Japán korántsem olyan gazdag szénben és vasban, mint Anglia, a felszerelése sem közelíti meg az angolokét, s ami a legfontosabb, egyáltalán nem indul oly ragyogó feltételek között, mint annak idején, a 18. század elején Anglia. Ki állott akkor Angliával szemben? Földművelő szomszédjai, a kicsiny Hollandia, az anarchikus Törökország, a züllő Spanyolország, a szárazföldi érdekei által tulságosan lekötött

Franciaország s nyitva állt előtte az ismeretlen, felfedezésre, kiaknázásra váró felosztatlan világ. Japán étvágya nagy ugyan, de husz versenytárral áll szemben s azok mindegyikének nemcsak étvágya van, de hegyes fogai is. Japánnak egyetlen helyzeti előnye, hogy egyedül van Távolkeleten s hogy szomszédja a négyszázmilliós, védtelen, békés Kína, amely könnyű préda és a sors által kijelölt gyarmat Japán számára, úgy tűnik: csak ki kell nyujtania kezét utána.

Japán éppen ezt kíséri meg, kegyetlenül, durván s hangzatos jeliszavak kíséretében. Freda Utley bizik aban, hogy kudarcot fog vallani. Kudarcot, mert alábecsüli ellenfelét. A hiúság és az elbizakodottság veszélyes hibája a politikának. Emellett Japánnak tulajdonképpen nincs kormánya. Élén olyan császár áll, aki alig más valamilyen bálványnál, a tényleges hatalom pedig a katonák kezében van. A tisztek a bankárookra támaszkodnak s velük szemben nyomorgó, elkeseredett néptömeg, melynek elégedetlensége az első balsiker esetén ki fog robbanni. Ez lenne Japán másik, gondosan rejtett arca: kemény, barázdás arc, mely a gyengébb megvetését, eszeveszett nagyravágyást fejez ki. A maszk egyelőre harcias, támadó, de nem tudni, hogy a fenyegető kifejezés mögül, mikor tűnik elő a tehetetlenség, a kétségbeesés és az összeomlás fintora. (i. a.)

D. WESTERMANN: NOIRS ET BLANCS EN AFRIQUE. (Payot. Paris. 1938)

A szerző, aki az *Afrikai Nyelvek és Civilizációk* intézetének igazgatója, határozott célt tűz maga elé: felhívni az olvasó figyelmét azokra a bonyolult kérdésekre, melyek Afrikában, (s különösen Nyugatafrikában, melyet a szerző tüzetesen ismer) a fehérek és feketék érintkezése folytán felmerülnek. A probléma tudományos vizsgálatának meg kell könnyítenie a gyakorlati megoldást.

A könyv számos kérdést tárgyal: az afrikai fajokat, a néger szellemiségét, a feketék gazdasági életét, családi életüket, a csoport és egyén viszonyát, a kormányzást, a vallást, a nevelést és hittérítést, a nyelvet, a néger közösségek szétzúllásának és újjáalakulásának kérdését s a fajok összeütközéseit Afrikában. Ugy véli, hogy a néger nem alacsonyabbrendű a fehérnél, ami fejlődésre való képességét illeti. „Bármennyire jótékonyak is — írja — nem a tanítás s az előrelátó intézkedések azok, amik egy faj érettségét előidézik. A néger jövője az egész fekete világ-részen magának a négernek a kezében van.“ (267. o.)

Mit kellene a fehéreknek tenniük? A hódolat, mellyel szerző, a berlini egyetem tanára, ezen a ponton a haladás igazi híveinek adózik, fölötte tanulságos: „Csak ezeknél találunk embereket, akik a négert magukkal teljesen egyenlőnek tekintik és semmi megkülönböztetést nem tesznek, mint az összes többiek, beleértve a keresztényeket is.“ (240. o.)

Westermann könyvének ismerete mindenkinek szükséges, aki gyarmati problémák iránt érdeklődik.

ANTON REITHINGER: LE VISAGE ÉCONOMIQUE DE L'EUROPE.

(Payot. Paris. 1938)

Henry Hauser legutóbbi könyvében, *Économie et Diplomatie* (Sirey 1937), újból és sok szellemmel állítja: „gyerekjáték lenne kimutatni, hogy a világtörténelemnek különböző ürtügyekkel viselt nagy háborui lényegükben kereskedelmi utakért, piacokért, nyersanyagszerzésért, a vámhatárok csökkenéséért vagy emelkedéséért folytatott háborúk voltak.“ És természetes, hogy a nemzetközi erők feszültsége vagy csoportosulása, melyeknek jelenleg tanui vagyunk, hasonló elfogultságokban